

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-87>

УДК 338.48(100:477)“20”

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА У МІЖНАРОДНОМУ ТУРИЗМІ

MODERN CHALLENGES IN INTERNATIONAL TOURISM ENTREPRENEURSHIP

Урба Світлана Іванівна

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1778-8845>

Червона Ольга Юріївна

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3053-3786>

Urba Svitlana, Chervona Olga
Ivan Franko National University of Lviv

У статті розглянуто основні виклики у міжнародному туристичному підприємстві. Проведено характеристику таких загроз у міжнародному туризмі як: політична нестабільність, економічні умови бізнесу, розвиток цифровізації та Інтернет-технологій, інфраструктурні проблеми, юридичні аспекти, регулювання торгівлі та проблеми кадрового забезпечення. Визначено вплив війни в Україні на розвиток міжнародного туристичного бізнесу. Проаналізовано дію розвитку Інтернет-технологій на туристичну сферу та означено загрози для туристичного бізнесу у разі повільної реакції на тенденції цифровізації. Означено ключові юридичні та кадрові проблеми для суб'єктів підприємництва в Україні, що викликані воєнним станом. Досліджено базові інфраструктурні проблеми, які прямо впливають на туризм. Запропоновано низку заходів, спрямованих на зниження або подолання ризиків міжнародної підприємницької діяльності у туристичній сфері.

Ключові слова: підприємництво, туристичний бізнес, виклики, ризики, міжнародний туризм.

The study of modern challenges in international tourism entrepreneurship is important for the rapid adaptation of business entities to the changing conditions of the external environment, maintaining their competitiveness, and for developing strategies for entrepreneurship development in this sector. The main task of the article is to identify modern challenges and threats to entrepreneurship development in international tourism and justify the main measures to counter them. For Ukraine, the most important factor influencing the development of entrepreneurship is political instability. Due to the war in the east of the country, there is danger and uncertainty, which leads to decreased confidence and trust of tourists in traveling to Ukraine. Political instability also affects the infrastructure and services provided to tourists. The development of Internet technologies and digitalization is significantly changing the ways of conducting international business in the field of tourism. These trends contribute to the emergence of new forms of communication and marketing, facilitate access to information for customers, streamline online booking and purchase of services, and stimulate the development of personalized and innovative travel offerings. In such conditions, business entities should monitor all new communication innovations in the online sphere and intensively use them in their activities to maintain competitiveness and attractiveness for tourists. As a result of the analysis of modern challenges to improve the organization of business activities in international tourism, it is necessary to implement measures that include: strengthening all aspects of security, including economic, informational, social, environmental, and ensuring safety for life; transforming traditional approaches in group tourism into more diverse, personalized, and individual tourism with the help of modern digital technologies and artificial intelligence; improving international insurance systems; optimizing payment systems and adopting modern payment technologies; creating balanced and ecologically oriented development and functioning of tourist enterprises, as well as orientation towards «greening» of tourist services.

Keywords: entrepreneurship, tourism business, challenges, risks, international tourism.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальних викликів запорукою сприяння економічному зростанню, збільшенню доходів до бюджету, формуванню експортного потенціалу, створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктури та будівництва нових туристичних об'єктів, а також посилення заходів з охорони та реконструкції історико-культурних пам'яток виступає розвиток підприємництва у сфері міжнародного туризму. Туристична індустрія є однією з найбільш прибуткових і прогресуючих сфер світової економіки. Це обумовлює необхідність забезпечення безперервного розвитку туристичного бізнесу в Україні, що вимагає дослідження існуючих загроз, а також управління ними. Вивчення сучасних викликів допоможе суб'єктам міжнародного туристичного бізнесу прогнозувати тенденції на ринку та вміло адаптуватися до них.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку підприємництва в міжнародному туризмі в аспекті сучасних викликів є об'єктами наукових праць таких учених як А. Ю. Александрова, Г. А. Заячківська, О. І. Графська, М. П. Мальська, Д. В. Ніколаєнко, А. А. Самойленко, О. В. Ольшанська, А. В. Степаненко та ін. Водночас, сучасні виклики обумовлюють потребу у формуванні нових засобів забезпечення розвитку підприємницької діяльності в міжнародному туризмі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є ідентифікація сучасних викликів розвитку підприємництва у міжнародному туризмі та обґрунтування основних заходів їх протидії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Початок ХХІ ст. характеризується домінуванням глобалізаційних викликів розвитку підприємництва у міжнародному туризмі. Кризові умови, в яких сьогодні функціонують суб'єкти туристичної галузі вимагають адаптації та розробки нових стратегій для відновлення та розвитку міжнародного туризму як стратегічної складової забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Туристичний сектор є вагомим складовим елементом глобальної економіки. За даними Всесвітньої ради з подорожей і туризму (WTTC), у 2022 році подорожі та туризм зросли на 22% порівняно з 2021 роком, що сприяло створенню 22 мільйонів робочих місць. У цьому ж році витрати міжнародних відвідувачів зросли на 81,9%, проте вони все ще були на 40,4% меншими порівняно з 2019 роком. World Travel and Tourism Council прогнозує значне

зростання інвестицій на 11,5% у 2023 році, що складе 955 млрд дол. США, і очікується, що ці інвестиції повернуться до рівня, характерного до пандемії, до 2025 року [8].

В той же час, в сучасних умовах перед суб'єктами туристичної сфери в Україні постає багато складних завдань, які пов'язані зі впливами чисельних факторів зовнішнього середовища. Для зменшення негативного впливу цих факторів необхідно їх систематизувати та виокремити низку викликів, які особливо гостро притаманні для сфери міжнародного туризму. До них відносять:

- політичну нестабільність;
- економічні фактори;
- цифровізацію та розвиток інтернет-технологій;
- інфраструктурні проблеми;
- юридичні питання, торговельні обмеження та кадрові проблеми.

Політична нестабільність здійснює значний вплив на розвиток міжнародного туризму. Умови політичної нестабільності, такі як соціальні протести, конфлікти, політичні зміни та інші події, створюють невизначеність і ризики для туристичної індустрії. Одним із основних впливів є зменшення впевненості та довіри туристів. Небезпека та невизначеність, пов'язані з політичними труднощами, можуть змусити подорожуючих переосмислити свої подорожі або обмежити свої плани. Туристи можуть уникати країни чи регіони, де існують потенційні ризики для їх безпеки та комфорту. Політична нестабільність також може впливати на інфраструктуру та послуги, які надаються туристам. Збої у роботі транспортної системи та інші труднощі можуть виникнути внаслідок непередбачуваних подій, що ускладнює подорожі та створює негативний досвід для відвідувачів. Крім того, міжнародні конфлікти та напружені відносини можуть призвести до введення обмежень, таких як санкції чи візові обмеження, що ускладнює процес в'їзду в країну для іноземців. Це може призвести до зменшення туристичного потоку та впливати як на розвиток економіки, так і на галузі, які пов'язані з туризмом.

Особливої уваги вимагає політизація туризму. Це означає, що туристична галузь стає об'єктом або засобом політичного впливу та визначається подіями, такими як військові конфлікти, терористичні акти та економічні війни. У цьому контексті туризм стає часткою політичного діалогу, конфронтації чи стратегії, а не лише економічною чи культурною сферою.

В сучасних умовах в Україні війна здійснює масштабний негативний вплив саме на міжнародний туристичний бізнес. Україна стає менш привабливою для туристів через загрозу безпеки та страх невизначеності. Туристичне підприємництво зазнає значних втрат через зменшення попиту, погіршення інфраструктури та обмеження можливостей маркетингу. Військові дії породжують негативний імідж, який впливає на репутацію країни як небезпечного туристичного напрямку.

Туристичний бізнес зазнає фінансових втрат, а також зіштовхується з викликами щодо відновлення та управління під час конфлікту. В той же час, деякі регіони країни (де відносно безпечно) можуть активно рекламувати свою туристичну привабливість для відновлення економіки. Досвід таких країн, як Хорватія, Ізраїль та Грузія, які пройшли подібні випробування, свідчить про тенденцію позитивних змін у розвитку туристичного бізнесу після завершення війни.

Введення військового стану вимагає перегляду стратегій забезпечення безпеки і захисту туристів. Саме тому перед суб'єктами туристичного бізнесу стоять завдання щодо забезпечення високих стандартів безпеки та умов для комфорту і захисту туристів. Крім того, додаткові витрати, пов'язані з цими заходами, можуть ускладнити ситуацію для туристичного підприємств, які вже працюють в умовах постійного зростання витрат [4].

У контексті гібридних економічних війн туризм може використовуватися як інструмент для підтримки, чи санкцій. Країни можуть обмежувати або підтримувати туристичні відносини з іншими державами, залежно від економічних стратегій та політичних цілей.

Всі ці ситуації можуть впливати на туристичний ринок, змінюючи його структуру, обсяг та динаміку в залежності від політичних обставин.

Економічні чинники в державі мають суттєвий вплив на розвиток міжнародного туризму. Стан економіки визначає доступність та споживчу спроможність потенційних туристів, впливає на їхні рішення щодо подорожей та формує загальний обсяг туристичного ринку. Сприятливі економічні умови, такі як стабільний ріст ВВП, низьке безробіття і підвищення доходів населення, можуть стимулювати попит на подорожі. Туристи мають більше можливостей та ресурсів, що призводить до зростання числа подорожей та витрат на туризм. Економічні труднощі, до яких відноситься рецесія, високий рівень безробіття та

зменшення доходів населення, можуть призвести до скорочення туристичних витрат. Люди будуть обмежувати свої витрати на подорожі або взагалі відмовлятися від поїздок у зусиллях зекономити кошти. Також, валютні коливання та зміни валютного курсу можуть впливати на конкурентоспроможність держави на міжнародному туристичному ринку. Зниження вартості національної валюти може зробити країну більш привабливою для іноземних туристів, збільшуючи їхню купівельну спроможність. Крім того, економічні чинники впливають на розвиток туристичної інфраструктури. Інвестиції в туризм можуть бути обмеженими в періоди економічних труднощів, що може впливати на якість та доступність туристичних послуг.

Отже, економічний стан держави є важливим фактором, який визначає обсяг та напрямки міжнародного туризму, впливаючи на споживчі можливості та рішення потенційних туристів.

Розвиток цифровізації маркетингових комунікацій суттєво впливає на сферу міжнародного туризму, відкриваючи нові можливості та змінюючи підходи до просування туристичних послуг. Якщо туристичні підприємства не впроваджують цифрові технології, то це негативно відображається на взаємодії з клієнтами. Так, цифрові медіа та соціальні мережі роблять інформацію про туристичні напрямки легко доступною для глобальної аудиторії. Туристичні компанії можуть ефективно просувати свої послуги, привертаючи увагу потенційних туристів з усього світу. Онлайн-реклама, контент-маркетинг, використання віртуальної реальності та інші цифрові інструменти дозволяють туристичним брендам ефективно комунікувати з аудиторією та створювати емоційні зв'язки. Онлайн-платформи для бронювання, додатки та веб-сайти надають туристам зручний доступ до інформації про готелі, транспорт, екскурсії та інші послуги. Це полегшує процес планування та бронювання подорожей.

Соціальні мережі та онлайн-форуми дозволяють туристам ділитися своїм досвідом, враженнями та рецензіями. Це впливає на репутацію туристичних об'єктів та надає іншим користувачам корисну інформацію при виборі місця подорожі. За допомогою аналітики та збору даних, туристичні компанії можуть створювати персоналізовані пропозиції та рекомендації для своїх клієнтів, забезпечуючи більший рівень задоволення та відповідаючи індивідуальним потребам.

Розробка нових технологій, таких як додатки для доповненої та віртуальної реальності, дозволяє туристичним підприємствам створювати унікальні та захопливі туристичні враження, приваблюючи більше відвідувачів. В цілому, цифрові маркетингові комунікації допомагають покращити ефективність та конкурентоспроможність міжнародного туризму, роблячи його доступнішим, інтерактивнішим та відповіднішим потребам сучасного туриста.

Для України також притаманні інфраструктурні проблеми, які суттєво впливають на міжнародний туризм. Початок повномасштабної війни здійснив негативний вплив на розвиток туристичного бізнесу, завдавши шкоди туристично-рекреаційній інфраструктурі. Згідно з даними Державного агентства з розвитку туризму, понад 1800 об'єктів культури, 348 спортивних споруд, 352 релігійні споруди та 169 туристичних об'єктів було зруйновано. У зв'язку з цим втрачено доступ до таких популярних туристичних об'єктів, як Кінбурнська коса, Олешківські піски, Джарилгач, а також об'єкти на узбережжі Азовського моря. Також стало неможливим проведення відпочинку на озерах Волині та організація сплавів по річках Національного природного парку Прип'ять-Стохід [3].

Крім того, недоліки в інфраструктурі можуть викликати низку проблем, що обмежують привабливість та зручність туристичного напрямку. Зокрема, непродумана або застаріла транспортна інфраструктура ускладнює переміщення туристів, збільшуючи час подорожей та ризики. Наприклад, недостатня кількість аеропортів, доріг або громадського транспорту зменшує зручність та доступність місцевих атракцій. Наразі, повна відсутність авіа сполучень з Україною значно зменшує спроможність приїзду іноземних туристів. Проблеми з електропостачанням, водопостачанням та іншими комунікаційними сервісами також впливають на комфорт та безпеку туристів. Недоліки в готельній базі, низька якість обслуговування та відсутність необхідних послуг можуть погіршити загальне враження від подорожей. Крім того, екологічні та соціальні проблеми, забруднення довкілля, нерівності та відсутність соціальної безпеки, можуть відштовхувати туристів та погіршувати репутацію туристичного напрямку.

Юридичні аспекти, такі як складні правила в'їзду, візові обмеження та імміграційні процедури стають перешкодою для потенційних туристів. Також, непередбачувані юридичні зміни чи правові конфлікти можуть створювати невизначеність та відлякувати відвідувачів. Для багатьох країн, й України в тому числі, притаманні торговельні обмеження та валютні перешкоди, що впливають на економічну стійкість країни та вартість подорожей. У зв'язку з виїздом жінок з дітьми за межі країни, загострюються кадрові проблеми. Зокрема, недостатня кількість кваліфікованих кадрів у сфері обслуговування може впливати на якість послуг, гостинність та задоволеність туристів. Також, соціальні та культурні розбіжності можуть стати джерелом конфліктів та вплинути на комфорт подорожей.

Висновки. Сучасні глобальні тенденції вносять свої зміни, а іноді й революційні перетворення на ринку туристично-рекреаційних послуг, що відзначаються впливом на його кон'юнктуру, принципи функціонування та розвитку. У дослідженні було виокремлено ключові виклики для міжнародного туризму в Україні. На основі проведеного аналізу доцільно виділити заходи, які необхідно реалізовувати при організації підприємницької діяльності у міжнародному туризмі. До них відносять:

- впровадження системи дій з посилення всіх видів безпеки (економічної, інформаційної, соціальної, екологічної, безпеки для життя тощо);
- реформатування традиційних підходів у груповому туризмі на різноманітний, персоналізований й індивідуальний туризм, внаслідок впровадження сучасних цифрових технологій та моделювання подорожей за допомогою штучного інтелекту та стрімкого розвитку Інтернет-технологій в туризмі;
- розширення систем міжнародного страхування;
- оптимізацію платіжних систем, розвиток інтернет-платежів, впровадження сучасних технологій оплати;
- формування збалансованого розвитку та еколого-орієнтованих моделей функціонування туристичних підприємств; переорієнтація моделей організації туристично-рекреаційної діяльності в напрямку «озеленення» туристичних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бащак М. М. Вплив геополітичної нестабільності на розвиток туризму. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2022. № 5. С. 5–12.

2. Графська О. І. Сучасні виклики та мегатренди розвитку туристично-рекреаційної сфери. *Проблеми економіки. Світова економіка та міжнародні відносини*. 2020. № 2 (44). С. 17–23.
3. Державне агентство розвитку туризму. Динаміка податкових надходжень від регіонів за три квартали 2023 р. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dinamika-podatkovih-nahodzhzen-vid-regioniv-za-trikvartali-2023-roku>
4. Ковальчук О., Кравченко В., Качмар Р. Особливості логістичного забезпечення діяльності підприємств у сфері туризму в умовах військового стану в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-14>
5. Копець Г.Р., Кулиняк І. Я. Сучасні напрями розвитку підприємств у сфері туризму в Україні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія "Проблеми економіки та управління"*. 2020. № 2(8). С. 37–48.
6. Романова А. А. Управління розвитком туристичної сфери в умовах збройних конфліктів. *Modern economics*. 2018. № 9. С. 93–104.
7. Стегней М. І., Нодь О. Л. Глобальні чинники сучасних трансформаційних змін у сфері розвитку туризму та рекреації. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 4. Том 3. С. 337–341.
8. World Travel & Tourism Council (WTTC). Economic Impact Reseach. GLOBAL TRENDS. URL: <https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2022/EIR2022-Global%20Trends.pdf> (дата звернення: 10.03.2024)

REFERENCES:

1. Bashchak M. M. (2022) Vplyv geopolitychnoyi nestabilnosti na rozvytok turyzmu [Influence of geopolitical instability for the development of tourism]. *Industriya turyzmu i hostynnosti v Tsentralniy ta Skhidniy Europi*. № 5. P. 5–12. (in Ukrainian)
2. Hrafska O. I. (2020) Suchasni vyklyky ta mehatrendy rozvytku turystychno-rekreatsiynoyi sferi [Modern challenges for and megatrends in the development of the tourism and recreation sphere]. *Problemy ekonomiky. Svitova ekonomika ta mizhnarodni vidnosyny*. № 2 (44). P. 17–23. (in Ukrainian)
3. Derzhavne ahentstvo rozvytku turyzmu. Dynamika podatkovykh nadkhodzen z vid rehioniv za try kvartaly 2023 r. [State Tourism Development Agency. Dynamics of tax revenues from regions for three quarters of 2023]. Available at: <https://www.tourism.gov.ua/blog/> (access date 10.03.2024). (in Ukrainian)
4. Kovalchuk O., Kravchenko V., Kachmar R. (2023) Osoblyvosti lohistychnoho zabezpechennia diialnosti pidpriemstv u sferi turyzmu v umovakh viiskovoho stanu v Ukraini [The peculiarities of logistical support for enterprises in the tourism sector under conditions of martial law in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*. № 50. (in Ukrainian)
5. Kopets H. R., Kulinyak I.Ya. (2020) Suchasni napryamy rozvytku pidpriyemstv u sferi turyzmu v Ukrayini [Current directions of enterprise development in the tourism sector in Ukraine.]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha". Seriya "Problemy ekonomiky ta upravlinnya"*. № 2(8). P. 37–48. (in Ukrainian)
6. Romanova A. A. (2018) Upravlinnya rozvytkom turystychnoyi sferi v umovakh zbroynykh konfliktiv [Management of the development of the tourism sector in conditions of armed conflicts]. *Modern economics*. № 9. P. 93–104. (in Ukrainian)
7. Stegnyy M. I., Nod O. L. (2020) Hlobalni chynnyky suchasnykh transformatsiynykh zmin u sferi rozvytku turyzmu ta rekreatsiyi [Global factors of current transformational changes in the sphere of tourism and recreation development]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. № 4. Tom 3. P. 337–341. (in Ukrainian)
8. World Travel & Tourism Council (WTTC). Economic Impact Reseach. GLOBAL TRENDS. Available at: <https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2022/EIR2022-Global%20Trends.pdf> (accessed Murch 10, 2024).